

CZU: 070

Geografia ca teroare a istoriei

Nicolae ENCIU,
doctor hab., conf. univ., șef Catedră Disciplini socioumanistice, Facultatea Drept

Așadar, începînd de luni, 1 ianuarie 2007, Uniunea Europeană s-a mai îmbogățit cu doi noi membri – Bulgaria și România, după ce aceleași țări fuseseră acceptate anterior în Alianța Nord – Atlantică, asigurându-li-se, în așa mod, nu numai perspectiva modernității / modernizării, ci și scutul strategic NATO împotriva oricărei eventuale amenințări sau agresiuni din exterior.

Cît privește Republica Moldova, în lipsa unei perspective clare și fără să fi depus, cel puțin, o cerere de aderare la Uniunea Europeană, oficialii acesteia nu găsesc o altă soluție decît să îndemne populația „să aducem Europa la noi acasă”. Cum însă Europa nu manifestă careva intenții de „a veni la noi acasă”, aderarea României la Uniunea Europeană este apreciată de o bună parte a populației Republicii Moldova drept o serioasă limitare a accesului acesteia la singura gură accesibilă de aer european.¹

Dincolo de incertitudinile momentului, extrem de important este faptul că Republica Moldova rămîne un partener privilegiat al României, chiar și după aderarea ei la Uniunea Europeană, că România oficială manifestă și în continuare „un interes special, generat de multiplele noastre afinități”, interes care va fi reflectat în poziția adoptată la nivelul Uniunii Europene, în vederea preluării Republicii Moldova în pachetul pentru Balcanii de Vest². La fel de

tranșantă în această privință este și societatea civilă din România care, prin reprezentanții săi de marcă, a lansat mobilizatorul apel „a nu uita nicicum Basarabia !”.

Concluzia este formulată de reputatul istoric prof. univ. dr. Gheorghe Buzatu care, în numărul din decembrie 2006 al prestigioasei reviste *Historia*, - avînd în calitate de seniori – editori o seamă de alți istorici de marcă din România contemporană, inclusiv acad. Dan Berindei, prof. univ. dr. Ion Calafeteanu, prof. univ. dr. Ioan Scurtu etc., - semnează un consistent și foarte instructiv studiu privind vicisitudinile istoriei contemporane a Basarabiei³.

În accepția autorului, de la 1812 și pe parcursul timpului, vecinătatea Rusiei țariste, iar, ulterior, a Uniunii Sovietice și, mai recent, a Federației Ruse, a reprezentat, pentru politica externă generală a Iașilor și Bucureștilor, mai apoi a României, o premisă, o condiție și o rezultată, de prea puține ori un beneficiu și cel mai adesea un dezastru și o obsesie constantă. Acest pericol de prim rang s-a manifestat în mod cu totul deosebit în decursul existenței României Mari (1918 – 1940), care s-a prăbușit în urma faimoaselor note ultimative ale Uniunii Sovietice din 26 – 27 iunie 1940, după cum și între 1944 și 1989, atunci cînd Kremlinul s-a pretins deopotrivă „prieten” și tutore ideologic, dar, practic, stăpîn absolut pînă prin anii '60 ai secolu-



lui XX al Bucureștilor.

Considerentele expuse i-au determinat pe exponenții elitei politico - diplomatice, militare, economico - financiare și intelectuale, precum și pe titanii presei politice române, începînd cu Mihai Eminescu, continuînd cu Nicolae Iorga, Pamfil Șeicaru și mulți alții, să abordeze – din unghiuri și în perioade istorice evident diferite – rolul și locul problemei Basarabiei și a factorului rusesc asupra orientării de ansamblu a României și destinului său european.

O dată cu trecerea timpului, marilor personalități nominalizate li se vor alătura o serie întregă de celebri gînditori, mai cu seamă din generația de aur a anilor '20 - '40 ai secolului XX – Octavian Goga, Gh. I. Brătianu, I. Petrovici, S. Mehedinți, C. Rădulescu - Motru, Radu R. Rosetti, Mircea Eliade, Mircea Vulcănescu, Sabin Manuilă, C. C. Giurescu, Emil Cioran, Petre Țuțea ș.a. – astfel încît, așa cum menționează prof. univ. dr. Gheorghe Buzatu, în domeniul de referință s-a afirmat o celebră butadă, pe cît de „brutală”, pe atît de reală, și anume că, de aproape 300 de ani, practic de la 1711, cînd Petru cel Mare a atins Prutul, blestemul poziției geopolitice a României a rezultat din faptul că, în orice moment al evoluției lor, *românii s-au aflat prea aproape de Rusia și prea departe de Dumnezeu*⁴.

În același număr al revistei, dedicat integral Basarabiei și Bucovinei, sunt inserate scurte istorii privind originea numelui Basarabia; refugierea în Basarabia, la Tighina, a regelui Suediei Carol al XII-lea, după bătălia de la Poltava din 1709; condamnarea la moarte, în 1330, la Cetatea Albă, a Sfîntului Ioan cel Nou, pentru refuzul de a renunța la credința creștină.

Destinul Basarabiei în componența Imperiului țarist este urmărit de Bogdan – Alexandru Ciachir. La rîndul său, prof. univ. dr. Mihai Sorin Rădulescu evocă una dintre neamurile proeminente din Basarabia veacului al XIX-lea, familia Leonard, studiu realizat în urma înfîlțirii autorului cu ultima descendentă a acestei familii, Tatiana Leonard (n. 1932).

Semnificația Marii Uniri de la 1918 este la fel de actuală, argumentează în paginile revistei prof. univ. dr. Vio-

rica Moisuc. Locul Bucovinei în geneza Planului „Barbarossa” este urmărit de reputatul acad. Florin Constantiniu, iar faptul că Eliberarea Basarabiei și Bucovinei de Nord în cele 33 de zile de vară (22 iunie – 25 iulie 1941) „nu au fost plimbări demonstrative de oști în ținută de război, ci înceștări pe viață și pe moarte, o luptă dîrză, cu multe sacrificii umane, o filă glorioasă în istoria națională”, este demonstrat cu lux de amănunte de prof. Șerban Constantinescu.

„Am meritat, oare, Basarabia, în 1918?” – se întrebă dr. Florin Șperlea în articolul *Basarabia, provincia uitată*, constînd în finalul acestuia că, *în scurtul interval de timp în care împlinirea idealului național s-a concretizat în existența României întregite, nu am știut să valorificăm resursele umane și materiale, aștepta cîte vor fi fost, ca și întreaga noastră inteligență politică, pentru a putea păstra și consolida un edificiu care se dorea a fi unul peren* (P.47).

În fine, nu însă și în ultimul rînd, o magistrală retrospectivă diplomatică a pierderii Basarabiei și Nordului Bucovinei aparține cunoscutului ziarist și scriitor, președintelui fondator și animator al Asociației Mondiale „Pro Basarabia și Bucovina”, cu sediul la Paris, distinsului domn Nicolae Lupan. Din același număr al revistei aflăm despre constituirea, la Arhivele Statului din București, a „Fondului Nicolae Lupan – PRO Basarabia și Bucovina”, cu liste inventar ce numără 11.354 de file, cuprinzînd memoriile, manuscrise, tipărituri rare, decupări, traduceri, cărți etc. ale „Pro Basarabiei și Bucovinei”.

În finalul prezentelor note vom menționa presanta actualitate a problematicii abordate în numărul special al revistei *Historia*, materialele semnate de prestigioși istorici purtînd un caracter variat, obiectiv și imparțial, *semnificația vecinătății cu Rusia* constituind principiul fundamental de la care pornesc și la care ajung, practic, toate demersurile autorilor. Este, de fapt, ideea centrală a testamentului politico – diplomatic al ilustrului Ionel I. C. Brătianu (1864 – 1927), lăsat posterității cu puțin timp înainte de sfîrșitul său neașteptat și rămasă, astăzi, la fel de actuală ca și atunci cînd a fost formulată.



Note:

* Conform rezultatelor sondajului sociologic „Barometrul opiniei publice – noiembrie 2006”, 68 % din totalul populației Republicii Moldova ar opta, în cadrul unui eventual referendum, pentru aderarea la Uniunea Europeană. În același timp, 54 % dintre respondenți consideră că principalul stat care poate ajuta Republica Moldova în această direcție este România („Flux”, nr. 47 (575), 1 decembrie 2006).

* Ambasadorul României la Chișinău, Filip Teodorescu: „Sunt încrezător față de viitorul comun, al Republicii Moldova, împreună cu România, în marea familie a democrațiilor europene”. In: Flux. 1 decembrie 2006, nr 47 (575).

* Prof. univ. dr. Gheorghe Buzatu, *Basarabia și iar Basarabia*. In: Historia. decembrie 2006, An. VI, nr. 60. p. 3 - 14.